

راهکارهای حمایت از فعالان اقتصادی

میلاد میر^۱

چکیده

مناسب بودن محیط کسب و کار می‌تواند حضور پررنگ‌تر بخش خصوصی در فعالیتهای تولیدی و به تبع آن رونق تولید را به همراه داشته باشد. در مقابل، مشکلات و چالش‌های پیش‌روی محیط کسب و کار می‌تواند موجب دلسردی فعالان اقتصادی و خروج آن‌ها از چرخه تولید کشور شود که این اتفاق تشدیدکننده رکود اقتصادی است. بررسی شاخص‌های اقتصادی محیط کسب و کار نشان‌دهنده آن است که با وجود اختلاف در کمیت شاخص مذکور برای استان‌های مختلف، محیط کسب و کار در هیچ‌کدام از استان‌ها وضعیت مساعدی ندارد. با این حال، مقایسه نسبی شاخص مذکور در بین استان‌ها بیانگر آن است که، استان‌های کردستان، کرمان و سیستان و بلوچستان، تهران و کردستان دارای بدترین وضعیت محیط کسب و کار و استان‌های سمنان، آذربایجان غربی و مرکزی دارای بهترین وضعیت محیط کسب و کار هستند. غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات، دشواری تأمین مالی از بانک‌ها، بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار و فقدان تقاضای کافی، از جمله مهم‌ترین چالش‌های پیش‌روی فعالان اقتصادی است. لذا به منظور بهبود محیط کسب و کار و برطرف شدن موانع پیش‌روی فعالان اقتصادی پیشنهادهای زیر ارائه می‌شوند: (۱) ممانعت از صدور قوانین و مقررات جدید، (۲) در نظر گرفتن ضمانت اجرایی لازم برای اجرای قوانین، (۳) نظارت و کنترل دقیق‌تر بر عملکرد بانک‌ها، (۴) داخلی‌سازی نیازهای تولید و (۵) حمایت از کالاهای تولید داخل.

واژگان کلیدی: تولید ملی، محیط کسب و کار، فعالان اقتصادی، تأمین مالی.

مقدمه

وابستگی کشور به خارج، افزایش اشتغال، افزایش درآمد و درنهایت بهبود سطح رفاه جامعه را به همراه خواهد داشت. از این رو، یکی از وظایف دولت فراهم کردن بسترها و زیرساخت‌های لازم جهت حمایت از تولید و فعالان اقتصادی است؛ که برای این منظور، آگاهی از دغدغه‌های فعالان اقتصادی و مشکلات پیش‌روی آن‌ها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. بررسی وضعیت کسب و کار علاوه بر آن‌که اطلاعاتی در خصوص وضعیت محیط کسب و کار کشور ارائه

حمایت از فعالان اقتصادی و بهبود فضای مناسب کسب و کار به دلیل تقویت تولید ملی، رشد سرمایه‌گذاری، ایجاد فرصت‌های شغلی جدید و ... یکی از پیش‌شرط‌های لازم برای خروج از رکود و ایجاد رونق اقتصادی است. رفع موانع پیش‌روی فعالان اقتصادی و حمایت‌های هدفمند و منطقی از بخش تولید، می‌تواند به افزایش کمیت و کیفیت تولیدات داخلی منجر شود که در نتیجه، کاهش

۱- پژوهشگر گروه اقتصاد مقاومتی و برآورد اقتصادی، مرکز پژوهشی امنیت اقتصادی تدبیر، تهران، ایران mir.milad91@yahoo.com

۱. بررسی شاخص محیط کسب و کار در ایران
جدول (۱) جایگاه ایران از لحاظ وضعیت شاخص کسب و کار و زیرشاخص‌های آن را در مقایسه با سایر کشورها نشان می‌دهد. بر اساس گزارش‌های منتشر شده توسط بانک جهانی، از سال ۲۰۱۷ به بعد جایگاه ایران از نظر شاخص محیط کسب و کار تنزل یافته است، به طوری که در سال ۲۰۱۷ از بین ۱۸۹ کشور ایران جایگاه ۱۱۷ را به خود اختصاص داده اما در سال ۲۰۲۰ به جایگاه ۱۲۸ از بین ۱۹۰ کشور دست یافته است.

می‌دهد، می‌تواند چالش‌ها و دغدغه‌های اصلی فعالان اقتصادی را نیز بیان کند.
در این گزارش، به دنبال آرایه راهکارهایی برای حمایت از فعالان اقتصادی هستیم. در بخش اول به بررسی وضعیت محیط کسب و کار می‌پردازیم. در بخش دوم برخی از چالش‌های پیش‌روی فعالان اقتصادی مورد بررسی قرار می‌گیرد. بخش سوم به ملاحظات امنیت اقتصادی اختصاص یافته و نهایتاً نتیجه‌گیری و پیشنهادات ارائه خواهند شد.

جدول ۱: وضعیت شاخص فضای کسب و کار و زیرشاخص‌های آن در ایران

رتبه				شاخص محیط کسب و کار ایران	کل
۲۰۲۰	۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۷		
۱۲۸	۱۲۴	۱۲۰	۱۱۷	شاخص محیط کسب و کار ایران	زیرشاخص‌ها
۱۹۰	۱۹۰	۱۹۰	۱۸۹	تعداد کشورها	
۱۷۳	۹۷	۱۰۲	۹۷	راه‌اندازی کسب و کار	
۸۶	۲۵	۲۷	۲۷	کسب مجوزهای ساخت و ساز	
۱۰۸	۹۹	۹۴	۹۰	دریافت انشعاب برق	
۹۰	۸۷	۸۶	۸۵	ثبات املاک	
۹۹	۹۰	۱۰۱	۹۷	کسب اعتبار	
۱۷۳	۱۷۰	۱۶۵	۱۶۶	حمایت از سرمایه‌گذاران	
۱۴۹	۱۵۰	۱۰۰	۹۹	پرداخت مالیات‌ها	
۱۲۱	۱۶۶	۱۷۰	۱۷۱	تجارت خارجی	
۸۹	۸۰	۷۰	۶۹	اجرای قراردادهای	
۱۳۱	۱۶۰	۱۵۶	۱۵۵	حل مسائل ورشکستگی	

مأخذ: گزارش‌های رقابت‌پذیری جهانی.

کمیته بین صفر تا ۱۰ را اختیار می‌کند و هر چه کمیت شاخص به عدد ۱۰ نزدیک شود، بیانگر بدتر شدن وضعیت کسب و کار است. نتایج آخرین پایش کسب و کار ایران در تابستان ۱۳۹۹، عدد ۶/۰۵ را به‌عنوان کمیت شاخص کل بیان می‌کند؛ این در حالی است که کمیت شاخص مذکور در بهار ۱۳۹۹ برابر ۶/۰۱ بوده است؛ که این امر بیانگر بدتر شدن وضعیت محیط کسب و کار است.

ملاحظه می‌شود که طی سال‌های اخیر شاهد بدتر شدن وضعیت اکثر زیرشاخص‌های شاخص کسب و کار بوده‌ایم.

۲. بررسی وضعیت محیط کسب و کار در استان‌ها

شاخص کسب و کار از طریق محاسبات انجام‌شده روی ۷۰ مؤلفه - شامل ۲۸ مؤلفه پیمایشی و ۴۲ مؤلفه آماری - مختلف و مؤثر بر فضای کسب و کار، حاصل می‌شود. شاخص مذکور

بر اساس نتایج به دست آمده، استان‌های کردستان، کرمان و سیستان و بلوچستان، تهران دارای بدترین وضعیت محیط کسب و کار و استان‌های سمنان، آذربایجان غربی و مرکزی دارای بهترین وضعیت محیط کسب و کار هستند.

۳. چالش‌های پیش‌روی فعالان اقتصادی

همان‌طور که بیان شد، شاخص کسب و کار از مؤلفه‌های آماری و پیمایشی حاصل می‌شود؛ مؤلفه‌های پیمایشی از طریق نظرسنجی بین فعالان اقتصادی به دست می‌آیند. بر این اساس می‌تواند موارد زیر را مهم‌ترین چالش‌های پیش‌روی فعالان اقتصادی دانست:

۳-۱. غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد

اولیه و محصولات

از دید فعالان اقتصادی اصلی‌ترین مانع محیط کسب و کار، غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات است. نکته‌ای که در خصوص تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات باید توجه داشت آن است که بخش عمده‌ای از مواد اولیه و کالاهای واسطه‌ای از طریق واردات تأمین می‌شوند؛ به دنبال تشدید تحریم‌ها و جهش نرخ ارز در دو - سه سال اخیر، هزینه واردات این کالاها افزایش یافته است. علاوه بر تغییر قیمت مواد اولیه، آنچه نگرانی فعالان اقتصادی را افزایش داده است، غیرقابل پیش‌بینی بودن قیمت‌ها می‌باشد. در واقع علاوه بر افزایش قیمت مواد اولیه و محصولات به دلیل وابستگی به ارز و افزایش نرخ ارز، فضای ملتهب

شاخص محیط کسب و کار در سطح استان‌ها نیز محاسبه می‌شود؛ جدول (۱) شاخص محیط کسب و کار را برای بهار و تابستان ۱۳۹۹ را به تفکیک استان‌ها نشان می‌دهد.

جدول ۲: شاخص استانی محیط کسب و کار

استان	بهار ۱۳۹۹	تابستان ۱۳۹۹
آذربایجان شرقی	۵/۷۷	
آذربایجان غربی	۵/۱۵	۵/۶۱
اردبیل	۵/۹۹	۵/۴۸
اصفهان	۶/۱۳	۶/۲۷
البرز	۶/۰۷	۶/۱۴
ایلام	۵/۸۶	۶/۱۸
بوشهر	۶/۰۷	۶/۰۴
تهران	۶/۳۱	۶/۱۴
چهارمحال و بختیاری	۶/۱۷	۶/۱۲
خراسان جنوبی	۵/۷۷	۶/۲۹
خراسان رضوی	۶/۰۷	۵/۹۰
خراسان شمالی	۶/۰۷	۶/۱۱
خوزستان	۶/۱۳	۶/۱۹
زنجان	۵/۲۲	۶/۱۹
سمنان	۵/۳۹	۵/۶۷
سیستان و بلوچستان	۶/۳۲	۵/۴۳
فارس	۵/۷۷	۶/۳۲
قزوین	۵/۹۲	۵/۸۳
قم	۵/۹۵	۵/۹۶
کردستان	۶/۱۶	۶/۱۲
کرمان	۶/۰۸	۶/۴۷
کرمانشاه	۶/۲۳	۶/۳۹
کهگیلویه و بویراحمد	۵/۹۲	۶/۱۹
گلستان	۶/۲۱	۶/۱۶
گیلان	۵/۷۴	۵/۷۷
لرستان	۶/۰۲	۶/۰۶
مازندران	۵/۷۰	۵/۹۵
مرکزی	۵/۳۸	۵/۶۰
هرمزگان	۶/۱۴	۶/۲۱
همدان	۶/۰۵	۶/۰۶
یزد	۵/۶۶	۵/۸۳

مأخذ: مرکز پژوهش‌های اتاق ایران.

۲-۳. دشواری تأمین مالی از بانکها

علی‌رغم رشد بالای نقدینگی در سال‌های گذشته، بخش تولید از کمبود منابع مالی کافی رنج برده است و عدم دسترسی به اعتبارات کافی، همواره یکی از اصلی‌ترین دغدغه‌های فعالان اقتصادی بوده است و نظام بانکی تسهیلات کافی را در اختیار تولیدکنندگان و فعالان اقتصادی قرار نداده است. از مهم‌ترین دلایل تأثیرگذار در ایجاد این شرایط می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

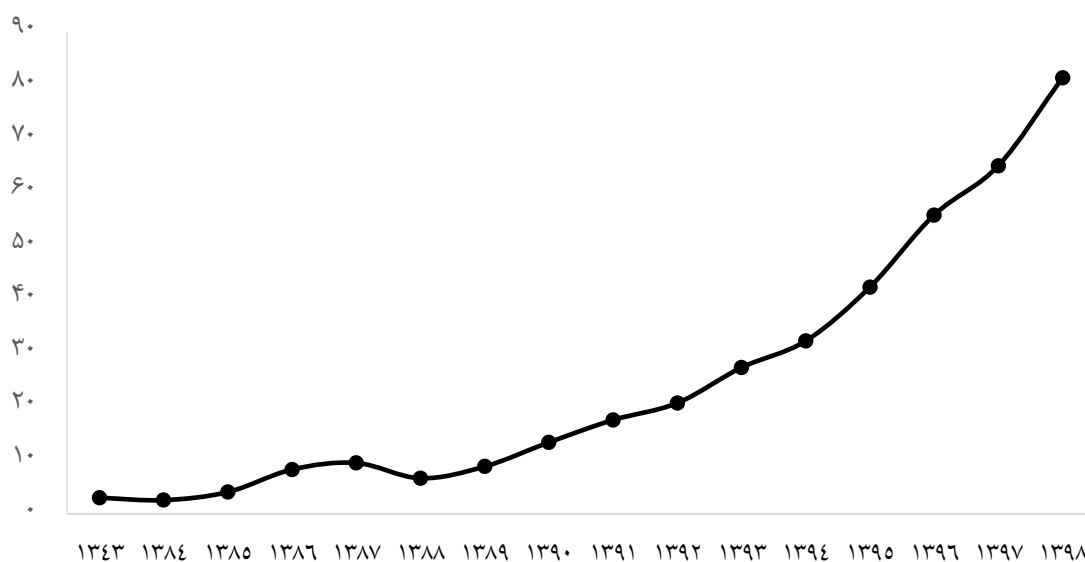
- استقراض دولت از بانکهای تجاری

در سال‌های گذشته، دولت برای پوشش بخشی از کسری بودجه خود به بانکهای تجاری روی آورده است که امر موجب کاهش قدرت بانکهای تجاری در ارائه تسهیلات شده است. بررسی بدهی دولت به بانکهای تجاری نشان می‌دهد که طی ۱۰ سال اخیر به‌طور متوسط بدهی‌های دولت به بانکها سالانه حدود ۳۰ درصد افزایش یافته است.

بازار ارز باعث شده است که پیش‌بینی قیمت مواد اولیه و محصولات دشوار شود. نکته‌ای که باید توجه داشت آن است که قدرت قیمت‌گذاری و عدم نظارت کافی نیز از جمله دلایلی است که در غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات نقش دارند. معمولاً زمانی که نوسانات بازار ارز را شاهد هستیم و در شرایطی که انتظارات تورمی صعودی می‌باشد، حتی تولیدکنندگان محصولات و مواد اولیه‌ای که وابستگی چندانی به ارز ندارند، به بهانه افزایش نرخ ارز اقدام به تعدیل قیمت‌ها می‌کنند.

جهش یکباره قیمت ارز و به‌دنبال آن افزایش قیمت مواد اولیه باعث می‌شود بنگاه‌های اقتصادی به سرمایه در گردش بیشتری نیاز داشته باشند که این اتفاق، باتوجه به مشکلات تأمین مالی بنگاه‌ها در اقتصاد ایران، شرایط را برای بقای بنگاه‌های تولیدی سخت‌تر می‌کند.

نمودار ۱: روند بدهی‌های دولت به بانکهای تجاری

مأخذ: بانک مرکزی ایران.

- عدم تمایل بانکها به ارائه تسهیلات

تحولات اقتصادی سالهای اخیر مانند جهش قیمت‌ها در بازارهای مسکن، طلا، ارز و سکه در کنار عدم نظارت و کنترل بر سیستم بانکی، باعث شده بانکها وظیفه اصلی‌شان که واسطه‌گری مالی و تأمین نیازهای مالی بخش تولید است را فراموش کنند و مانند یک بنگاه اقتصادی به دنبال حداکثرسازی سود باشند و بخشی از منابع مالی خود را در بازارهای رقیب تولید سرمایه‌گذاری کنند. در واقع شکل‌گیری فضای اقتصادی توأم با ریسک و نااطمینانی، فساد در سیستم اداری و فعالیت‌های قاچاق باعث ایجاد موانعی بر سر راه تولید شده و ریسک سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های مولد را افزایش داده است؛ این امر باعث شده که وارد کردن سرمایه به بخش تولید با خطرات زیادی مواجه شود. لذا بانکها ترجیح می‌دهند به جای اعطای تسهیلات به فعالان اقتصادی، منابع مالی خود را در بازارهای غیرمولد که به‌طور نسبی از ریسک پایین‌تر و بازدهی بالاتری برخوردار هستند، سرمایه‌گذاری کنند.

- وجود رانت و سخت‌گیری بانکها در اعطای تسهیلات

وجود رانت در اعطای تسهیلات بانکی باعث شده است که بخشی از فعالان اقتصادی از دریافت اعتبارات بانکی محروم بمانند و به‌جای آن‌که اعطای تسهیلات بر تحلیل‌های هزینه - منفعت جامعه استوار باشد، بیشتر مبتنی بر روابط خاص با سیاسیون و هیئت‌مدیره و کارمندان بانکها باشد. عده‌ای دیگر از فعالان اقتصادی که موفق به دسترسی به تسهیلات

بانکی می‌شوند، معمولاً با شرایط سخت‌گیرانه بانکها از جمله موارد زیر مواجه می‌شوند:

- ✓ گذاشتن بخشی از وام دریافتی در حساب جاری، پس از دریافت وام.
- ✓ درخواست وثیقه‌های سنگین.
- ✓ بروکراسی اداری پیچیده.
- ✓ سپرده‌گذاری مبلغی از تسهیلات تقاضا شده، چندین ماه قبل از دریافت وام.

۳-۳. بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب‌وکار

از دید فعالان اقتصادی، بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب‌وکار، یکی دیگر از مشکلات محیط کسب‌وکار است. تقریباً تمامی مؤلفه‌های شاخص سهولت کسب‌وکار تحت‌تأثیر قوانین و مقررات قرار دارند. وجود قوانین دست‌وپاگیر، متعدد و گاه متضاد یکی از دلایل عدم بهبود شاخص سهولت کسب‌وکار در کشور بوده است.

در سال‌های اخیر تلاش‌های زیادی جهت اجرای سیاست مقررات‌زدایی به‌منظور بهبود محیط کسب‌وکار و رفع موانع تولید صورت گرفته است، اما علی‌رغم تلاش‌های صورت گرفته بهبودی در وضعیت شاخص سهولت کسب‌وکار ملاحظه نشده است؛ برخی از کارشناسان یکی از دلایل این امر را عدم اجرای صحیح سیاست‌های مقررات‌زدایی می‌دانند. بررسی‌های صورت گرفته نشان می‌دهد که برخی از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر عدم اجرای صحیح سیاست مقررات‌زدایی عبارتند از:

- مقاومت نهادها در مقابل حذف یا اصلاح مجوزها

مانع از حذف قوانین زاید و رانت‌زا از چرخه اداری و اجرایی کشور می‌شود و مورد دوم مانع از اجرای صحیح قوانین اتخاذ شده و سیاست‌های تدوین شده بعد از بررسی‌های هیئت مقررات‌زدایی و تسهیل صدور مقررات کسب‌وکار می‌شود.

۳-۴. فقدان تقاضای کافی

یکی دیگر از نگرانی‌های فعالان اقتصادی، فقدان تقاضای کافی برای کالاهای تولید داخل است، که از کاهش تقاضای داخلی و خارجی نشأت می‌گیرد. اعمال و تشدید تحریم‌های بین‌المللی، کاهش مشتریان خارجی را به همراه داشته است. از سوی دیگر، کاهش قدرت خرید مردم به دلیل نرخ تورم بالا در سال‌های اخیر را می‌توان از دیگر دلایل کاهش تقاضا برای محصولات داخلی دانست. البته علاوه بر موارد ذکر شده، کیفیت پایین محصولات تولید داخل نیز می‌تواند از دلایل کاهش تقاضا برای محصولات باشد.

۴. ملاحظات امنیت اقتصادی

محیط مناسب کسب‌وکار می‌تواند حضور پررنگ‌تر بخش خصوصی در فعالیتهای تولیدی و به تبع آن رونق تولید را به همراه داشته باشد. در مقابل، مشکلات و چالش‌های پیش‌روی محیط کسب‌وکار می‌تواند موجب دلسردی فعالان اقتصادی و خروج آن‌ها از چرخه تولید کشور شود و نتیجه این اتفاق تضعیف توان بخش تولید و تشدید رکود اقتصادی است. در حال حاضر عوامل متعددی، که برخی از آن‌ها مورد اشاره قرار گرفتند، موجب ایجاد شرایط

یکی از چالش‌ها و موانع مهم و اصلی در فرآیند مقررات‌زدایی، مقاومت نهادهای مختلف در مقابل حذف یا اصلاح مقررات مربوط به سازمان مربوطه است. بسیاری از قوانین، مقررات و بخش‌نامه‌های تدوین شده در سازمان‌ها به‌عنوان ابزار لازم برای اعمال قدرت افراد، استفاده از آن برای مقاصد رانتی و... است. در واقع وجود مجوزها و مقررات به برخی از افراد و سازمان‌ها منافع می‌رساند که همین موضوع می‌تواند انگیزه‌ای برای افراد و سازمان‌ها، در جهت مخالفت با حذف مجوزها و مقررات باشد.

- عدم وجود ضمانت اجرایی قوی و برخورد جدی با دستگاه‌ها و متولیان متخلف

نبود ضمانت اجرایی قوی و کارآمد از مشکلات اصلی اجرای قوانین در کشور به‌شمار می‌آید. به‌رغم وجود قوانین جامع و کامل در بسیاری از بخش‌ها همواره شاهد نقصان در پیاده‌سازی سیاست‌ها و دستیابی به اهداف هستیم. دلیل اصلی این موضوع، نبود ضمانت اجرایی قوانین و مقررات است. این موضوع، اجرای صحیح قانون مقررات‌زدایی و اثرگذاری آن را نیز تحت‌تأثیر قرار داده است، به‌طوری که از یک‌سو نبود ضمانت اجرایی قانون مقررات‌زدایی و عدم برخورد جدی با دستگاه‌ها و متولیان متخلف باعث شده است سازمان‌ها و ارگان‌های مختلف تمامی قوانین و بخش‌نامه‌های خود را به هیئت مقررات‌زدایی و تسهیل صدور مقررات کسب‌وکار ارائه نکنند. از سوی دیگر، قوانین حذف شده، اصلاح شده و یا تازه تدوین شده از سوی این هیئت به‌درستی اجرایی نمی‌شود. مورد اول

بلوچستان دارای بدترین وضعیت محیط کسب و کار و استان‌های سمنان، آذربایجان غربی و مرکزی دارای بهترین وضعیت محیط کسب و کار در کشور هستند.

بررسی شاخص استانی محیط کسب و کار نشان‌دهنده آن است که اختلاف چندانی بین کمیت شاخص مذکور به تفکیک استان‌ها وجود ندارد. به‌طور مشترک از دید فعالان اقتصادی در استان‌های مختلف؛ غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات، دشواری تأمین مالی از بانک‌ها، بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب و کار و فقدان تقاضای کافی، از مهم‌ترین چالش‌های پیش‌روی محیط کسب و کار هستند.

به‌منظور بهبود محیط کسب و کار در کشور و برطرف شدن بخشی از چالش‌های پیش‌روی فعالان اقتصادی، پیشنهادهای زیر ارائه می‌شوند:

- ممانعت از صدور قوانین و مقررات جدید: هیئت مقررات‌زدایی باید به‌منظور جلوگیری از بدتر شدن وضعیت محیط کسب و کار ناشی از تعدد قوانین پیچیده و ناکارآمد، از تولید مقررات جدید بدون بررسی‌های کارشناسی جلوگیری کند. نکته‌ای که باید به آن واقف بود آن است که وجود قوانین و مقررات پیچیده و ناکارآمد می‌تواند زمینه‌ساز فساد باشد و مادامی که زمینه‌های فساد پابرجاست جلوگیری از فساد مؤثر نخواهد بود. لذا جلوگیری از تولید قوانین پیچیده و متعدد می‌تواند در کاهش فساد مؤثر باشد.
- در نظر گرفتن ضمانت اجرایی لازم برای اجرای قوانین: مهم‌ترین نکته‌ای که در اجرای صحیح و

نامناسب محیط کسب و کار شده‌اند. بدون تردید تدوام وضعیت فعلی به خروج فعالان اقتصادی از فعالیت‌های تولید و رفتن آن‌ها به سمت فعالیت‌های غیرمولد منجر خواهد شد که این اتفاق تضعیف بخش تولید، گسترش فعالیت‌های سوداگری و قاچاق کالا را به‌همراه دارد.

از سوی دیگر برطرف نشدن چالش‌ها و موانع محیط کسب و کار به‌واسطه تأثیر بر متغیرهای اقتصادی به‌ویژه اشتغال و فقر می‌تواند مشکلات امنیتی نیز ایجاد کند. به‌عنوان مثال، به‌دنبال عدم بهبود فضای کسب و کار و رکود بنگاه‌های تولیدی، تعدیل نیروی کار و تشدید بیکاری محتمل خواهد بود که این امر آثاری مانند روی آوردن به مشاغل کاذب و غیرقانونی، افزایش جرم و جنایت و ایجاد ناهنجاری‌های اجتماعی به‌همراه دارد که از این جهت تهدیدکننده امنیت ملی نیز باشد.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

بررسی گزارش‌های رقابت‌پذیری منتشر شده توسط بانک جهانی بیانگر آن است که از سال ۲۰۱۷ تاکنون جایگاه ایران از نظر شاخص محیط کسب و کار تنزل یافته است، به‌طوری که در سال ۲۰۲۰ از بین ۱۹۰ کشور در رتبه ۱۲۸ قرار گرفته است. همچنین نتایج به‌دست آمده از بررسی شاخص محیط کسب و کار استانی بیان‌گر مناسب نبودن محیط کسب و کار در سطح کشور می‌باشد. بر اساس آخرین پایش صورت گرفته برای بررسی محیط کسب و کار در تابستان ۱۳۹۹، استان‌های کردستان، کرمان و سیستان و

- داخلی سازی نیازهای تولید: غیرقابل پیش بینی بودن قیمت مواد اولیه و محصولات یکی از مهم ترین دغدغه های فعالان اقتصادی در سال های اخیر بوده است؛ با توجه به وابستگی کشور به واردات در زمینه مواد اولیه و کالاهای واسطه ای، یکی از دلایل ایجاد این شرایط، به نوسانات نرخ ارز در سال های گذشته مربوط می شود. داخلی سازی تولید مواد اولیه و محصولات واسطه ای باعث کاهش تأثیرپذیری بخش تولید از نوسانات نرخ ارز می شود.

- حمایت از کالاهای تولید داخل: یکی از دغدغه های فعالان اقتصادی کمبود تقاضای کافی از سوی مصرف کنندگان است. فقدان تقاضای داخلی برای کالاهای تولید داخل می تواند ناشی از پایین بودن قدرت خرید مردم و کیفیت پایین کالاها باشد. از این رو، اتخاذ سیاست هایی مانند ارائه تسهیلات بانکی به مردم جهت خرید محصولات داخلی؛ تخفیف مالیاتی به شرکت هایی که از محصولات داخلی استفاده می کنند و همچنین حمایت های مالی از فعالان اقتصادی با هدف به روزرسانی تکنولوژی تولید و افزایش استاندارد محصولات، می تواند باعث تحریک تقاضا شود.

منابع

- پایش ملی محیط کسب و کار، مرکز پژوهش های اتاق ایران، بهار و تابستان ۱۳۹۹.
- بانک مرکزی، بانک اطلاعات سری های زمانی.
- بانک جهانی، گزارش رقابت پذیری در سال های مختلف.

افزایش اثرگذاری سیاست های مصوب وجود دارد، تدوین ضمانت اجرایی لازم برای قوانین و مقررات است. یکی از مشکلات اصلی کشور در زمینه اجرای قوانین در کشور به نبود ضمانت اجرای قوانین برمی گردد. در شرایط کنونی که تلاش زیادی از سوی هیئت مقررات زدایی انجام شده است، باید ضمانت اجرایی لازم نیز پیش بینی شود تا سیاست های اجرا شده به درستی پیاده سازی شوند. برای حل این مشکل می توان از مجازات هایی از قبیل جرایم مالی، انفصال از خدمت و ... برای دستگاه ها و مسئولینی که به وظیفه خود در قبال قانون عمل نمی کنند، استفاده کرد.

- نظارت و کنترل دقیق تر بر عملکرد بانکها: بازدهی بالا و ریسک پایین در بخش غیرمولد باعث شده بانکها در سال های اخیر، بازارهای رقیب تولید را مکانی امن برای سرمایه های خود بدانند و به منظور حداکثرسازی سود خود شیوه بنگاه داری در پیش گرفته و تمایل چندانی به اعطای تسهیلات به فعالان اقتصادی نداشته اند. از سوی دیگر، اعطای تسهیلات یا مبتنی بر رانت بوده یا در قبال آن سخت گیری هایی صورت می گیرد. مجموعه این عوامل باعث شده دسترسی فعالان اقتصادی به منابع مالی محدود شود، به طوری که از دید فعالان اقتصادی مشکلات تأمین مالی مهم ترین چالش پیش روی محیط کسب و کار بوده است. از این رو، محدود کردن فعالیت سوداگری بانکها و اعمال محدودیت بر بازدهی بخش های غیرمولد، می تواند محدودیت منابع در دسترس فعالان اقتصادی را کاهش دهد.